

ELŐSZÓ

Megilletődötten nézegetem Keresztes Zsuzsa szekérrajzait.

Egy kép villan elém nyolc-kilenc éves koromból. Cserháthalápon, egy nógrádi csendes kis faluban, a napi teendők elvégeztével állunk megpihelve nagyapámmal az udvaron egy nyári estén. Látom, hogy szomorúan, szinte révedezve néz az udvar hátsó felébe. Követem szeme irányát, és megpillantom a már kissé rogyadozott szekeret egy csapott fedelű szín alatt. Azt a szekeret, amely tán évtizedekig majd minden nap társa, segítője volt a paraszti munkában. Bizonyára eszébe jutott nagyapámnak számtalan olyan kis történet, mikor tavasszal a trágyát (vagy ahogy arrafelé mondják, a ganét) szállította ki a roppant súly alatt nyikorgó szekérrel a földre, vagy amikor bizakodva a vetőmagot – búzát, árpát, kukoricát – vitte, közben nógatva a szekér elé fogott ökröket, arra a földdarabra, ahonnan aztán ősszel fordított irányban a termést hozta haza. Elgondolkodott, hogy tavaszi bizodalma bevált-e, bőséges vagy éppen szegényes lett a verejtékkal megtermelt föld adta termés. A szekér akkor már jó néhány éve mozdulatlanul pihent ott, hiszen az erőszakos, levakarhatatlan agitátorok nagyapámat is berángatták a „közösbe”. Tizenkét hold földjét, két tehenét – tán arcán két legördülő könnycseppel siratva – beadta a közösbe. A szekér azonban még több mint egy évtizedig ott állt árván egy régi világ mementójaként. Egy küzdelmes, kemény munkával végigdolgozott életet hirdetve.

Nagyanyám, ki majd eszét vesztette a holdanként, félholdanként megszerzett föld elvesztése miatt, már később, szintén egy nyári este, amikor három hatalmas kombájn verte fel a ház előtt az út porát, rám nézett, és csendesesen azt mondta palócos kiejtéssel: *Gáborkám, kár, hogy nem korábban jöttek ezek a nagy gépek. Miért gondolja? –* kérdeztem. *Mert akkor egy egész életen át nem kellett volna annyit dolgoznunk* – hangzott a felelet. Aztán nem szólt egyikünk sem. Nagyanyámnak talán már a hajnali derengésben megkezdett és sötétedésig tartó tűző napon végzett régi aratások, a mindennapi fejések, a libák tömése és a disznók

etetése jutott eszébe. Talán felidéződtek benne a nyugalmas téli esték is, amikor a tűzhely (vagy ottani szóval a masina) világosságánál morzsolták a kukoricát a padló nélküli földes szobában, eszébe jutottak a Péter-Pál-napi búcsúk a háziasszony készülődésével, a nagy vendégjárással, a férfiak poharazgatásával, és tán hallotta is ott azon a nyári estén az eperfák már félhomályt adó világában az egyszerű vándor muzsikus cigányok muzsikáját.

Aztán később egy fiatalember elkérte a szekér egyik kerekét, hogy csillárt készítsen belőle, a másik kerékből meg lehet, hogy muskátlis virágtartót eszkábált valaki. A szekeret szétszedték, a falusi ház hátsó falához támasztották. Ott aztán a nagyapám sok küzdelmet látott szekérének részei (a saroglya, a szekéroltal, az ülés, a rúd, a tengely, a megmaradt kerek) már nem találták feladatukat, feleslegesnek érezve magukat ebben a világban, engedve a természet rendjének, össze-összetöredeztek, elporladtak.

Ezeket a hat évtizedes nyári estéket juttatták eszembe az emlékezet homályából Keresztes Zsuzsa szekérrajzai. Azt a rideg, kemény munkával teli világot, amelyben elődeink talán mégis jobban eligazodtak és boldogabbak voltak korunk emberénél. Köszönöm, Zsuzsa! Kívánom, hogy a most átnyújtott szekérrajzok másoknak is segítsenek rég elfeledett történeteik felidézésében.

Kiss Gábor